

reeks De buitenkunst

De bomen door het bos

Verborgen in het Zoniënwoud ligt een bijzonder stukje bos. Bureau Bas Smets creëerde een kunstwerk waar je stil van wordt: ter nagedachtenis van de dodelijke slachtoffers van de aanslagen in Brussel werden 32 berken in een cirkel geplant.

Op een rustige heuvel in het Zoniënwoud staat een herdenkingsmonument voor de slachtoffers van de aanslagen van 22 maart 2016, waarbij 32 mensen om het leven kwamen in het metrostation Maalbeek en op Brussels Airport, en talloze anderen gewond raakten. Landschapsarchitect Bas Smets plantte een cirkel van 32 berken, met daar middenin een cirkelvormige bank van blauwe steen. Het is een mooie plek die aanzet tot introspectie.

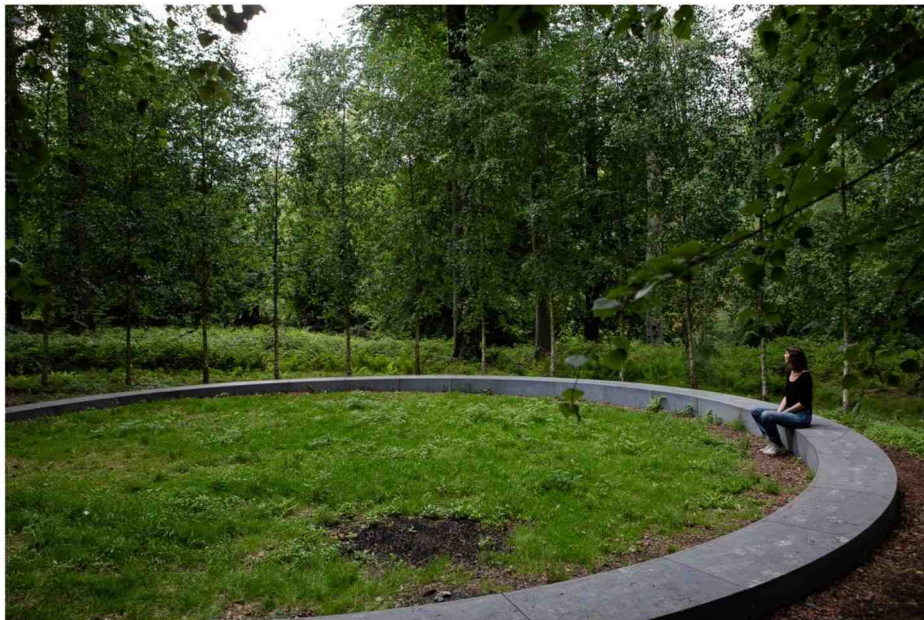
Maar eigenlijk begint de ervaring al op de parking aan de Gravendreef. 'De nabestaanden van de slachtoffers hadden nood aan een plek waar ze naartoe konden gaan', zegt Smets. 'Dat is natuurlijk niet in de luchthaven of in het metrostation. Ze vroegen expliciet om een afgelegen plek waar ze rust kunnen vinden, een moment met hun verdriet kunnen zijn of waar ze met hun kinderen heen kunnen. Daarom hebben we een plek uitgezocht waarvoor je nog een eindje moet stappen.' De wandeling geeft de kans je hoofd vrij te maken van alledaagse dingen.

Om bij het monument te komen, loop je eerst via een mooie holle weg een dal in om daar via een brug een waterplas over te steken. 'Het heeft iets mythologisch, alsof je de Styx oversteekt. Hier laat je echt de stad achter je en kom je aan de overkant.' Wanneer je dan een heuvel op loopt, kom je uit bij een natuurlijke open plek in het bos, waar je 32 bomen in een perfecte cirkel ziet staan.

30 meter hoog

Het monument kwam er op vraag van een vriendin van een slachtoffer. Zij vroeg de Brusselse minister voor Leefmilieu Céline Fremault (CDH) of ze als gedenkteken een boom mocht planten in het lievelingspark van haar vriendin. Fremault kreeg toen het idee om niet één boom te planten voor één persoon, maar om er in het Zoniënwoud 32 te planten voor alle dodelijke slachtoffers.

Dat Smets daarbij betrokken raakte, was eerder toevallig. In 2016 maakte hij in Bozar de tentoonstelling *De uitvinding van het landschap*. Op de finissage raakte hij in

In de bomenkring ligt een cirkel van blauwe steen, de grafsteen bij uitstek in ons land. © Brecht Van Maele

gesprek met minister Fremault, die hem over de plannen vertelde. Maar bomen planten in een bos is niet evident. 'De beuken die er al staan, zijn dertig meter hoog', zegt Smets. 'Hoe kunnen nieuwe bomen daar overleven?' Dus bood hij zijn hulp aan.

Hij moest een boom kiezen die kan groeien in de schaduw van de beuk. Dat

werd de berk. 'Die boom wordt even oud als een mens, tussen de tachtig en honderd jaar. Bovendien regeneriert hij snel, het is de eerste boom die opnieuw groeit na een brand. Het is dus een boom van hoop.'

Maar hoe plant je bomen in een bos, hoe zie je het verschil met de bomen die er al staan? Om de plek duidelijk te markeren, besloot Smets om in het midden een cirkel van steen te maken. De keuze viel op blauwe steen, de grafsteen bij uitstek in België. Omdat de ondergrond afhelt, vormen de stenen – ook exact 32 – aan de ene kant een bank, terwijl ze aan de andere kant op de grond liggen.

Bomen groeten

De nabestaanden beslisten om geen namen op het herdenkingsmonument te zetten. 'Het is geen oorlogsmonument. De slachtoffers waren gewoon op het foute moment op de foute plek. Het had iedereen kunnen overkomen', zegt Smets. 'Dat besef ik maar al te goed: ik zat op de Thalys waarop ze die kerels onschadelijk hebben kunnen maken, en ik was in Boston de dag van de bomaanslagen ginds. Ik heb ook vrienden in Parijs. De aanslag kwam voor mij dus heel dichtbij. Net daarom wilde ik graag meewerken aan dit monument.'

Ook bij de anderen was de bereidheid om mee te werken groot, en iedereen deed het onbezoldigd. 'Iedereen was blij om zijn steentje te kunnen bijdragen.'

Het monument heeft een symboliek die veel bezoekers aanspreekt. 'Ik was hier vorig jaar in november en zag een bloemen-

'Een berk wordt even oud als een mens, tussen de tachtig en honderd jaar. Bovendien groeit die als eerste opnieuw na een brand. Het is dus een boom van hoop'

Bas Smets
Landschapsarchitect

krans liggen, wat raar was, want de herdenking van de aanslagen is in maart. Op de krans stond: "Voor de slachtoffers van de aanslag in Mali". Dat vond ik heel bijzonder: mensen herkennen het als een herdenkingsplek, maar omdat het zo'n zwijgzame interventie is, kan ze ook gebruikt worden voor slachtoffers van andere aanslagen.'

'Op een ander moment zag ik een oudere man, die met zijn hoofd tegen de bomen ging leunen, één voor één, alsof hij elke boom groette. In de herfst lagen er plots houten stokken op de stenen. Wie heeft die eerste stok gelegd? En wie heeft die persoon nagevolgd? Ik vond het een prachtig beeld. Boeiend, dat mensen op eigen initiatief de memorial opladen met betekenis.'

Jozefien Van Beek

Elke vrijdag gaan we in bossen, velden en steden op zoek naar kunstwerken in de openlucht en naar het verhaal erachter.

Bas Smets bood zijn hulp aan om het monument te realiseren. © Brecht Van Maele